

Intel·ligència competitiva com a eina d'adaptació de les universitats i de la informació i la documentació a l'EEES i al nou mercat laboral

Alexandre López-Borrull

Professor dels Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació. Universitat Oberta de Catalunya
<alopezbo@uoc.edu>

Eva Ortoll Espinet

Professora dels Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació. Universitat Oberta de Catalunya
<eortoll@uoc.edu>

Montserrat Garcia Alsina

Professora dels Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació. Universitat Oberta de Catalunya
<mgarciaals@uoc.edu>

Josep Cobarsí Morales

Professor dels Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació. Universitat Oberta de Catalunya
<jcobarsi@uoc.edu>

Resum:

Les universitats s'han adaptat al nou Espai Europeu d'Educació Superior. En el procés han hagut d'interaccionar amb el seu entorn per tal de perfilar la seva oferta formativa. La intel·ligència competitiva i la gestió del seu capital social són dues eines que s'han volgut avaluar en un estudi per comprovar com s'havien emprat i en quina mesura per prendre les decisions de formulació dels nous graus. A més a més, l'article tracta com la disciplina d'informació i documentació ha afrontat aquesta adaptació en tenir unes característiques internes i externes diferents. Tot i que no ha seguit un procés significativament diferent de la resta d'àrees de coneixement, la consolidació de la disciplina ha comportat una ampliació de la visió dels perfils i competències dels futurs professionals de la informació.

Paraules clau:

EEES, intel·ligència competitiva, capital social, universitats, perfils professionals, *stakeholders*, graus, mercat laboral.

Inteligencia competitiva como herramienta de adaptación de las universidades y de la información y la documentación al EEES y al nuevo mercado laboral

Resumen:

Las universidades se han adaptado al nuevo Espacio Europeo de Educación Superior. En este proceso se ha interactuado con sus entornos para perfilar su nueva oferta formativa. La inteligencia competitiva y la gestión de su capital social son dos herramientas que se han querido evaluar en un estudio para comprobar cómo se han utilizado y en qué medida para tomar las decisiones de diseño de los nuevos grados. Además, el artículo trata sobre cómo la disciplina de información y documentación ha afrontado esta adaptación al tener unas características internas y externas distintas. Aunque no ha habido un proceso significativamente diferente al resto de áreas de conocimiento, la consolidación de la disciplina ha conllevado una ampliación de la visión de los perfiles y competencias de los futuros profesionales de la información.

Palabras clave:

EEES, inteligencia competitiva, capital social, universidades, perfiles profesionales, *stakeholders*, grados, mercado laboral.

Competitive Intelligence as a tool for Universities and the field of Information and Documentation to adapt to the EHEA and the new labour market

Abstract:

Universities have adapted to the new European Higher Education Area. In this process, they have had to interact with their stakeholders in order to create the new degrees. Competitive intelligence and the management of social capital are tools that have been studied in order to learn how universities have used them for taking decisions regarding the design of new degrees. Moreover, the article explores way in which the field of Information and Documentation, having different internal and external characteristics, has had to cope with the adaptation. Although the process this field has had to follow has not been significantly different from other areas of learning, new profiles and skills for the information professionals have been incorporated.

Keywords:

EHEA, Competitive intelligence, Social capital, Universities, Professional profiles, Stakeholders, Degrees, Labour market.

1. Introducció

Ara ja sí. Ja som al nou Espai Europeu d'Educació Superior (EEES). Després d'un període dens i de molt treball afegit per als departaments i les universitats, els graus ja estan implantats. Encara és massa d'hora per fer-ne anàlisis considerant aspectes com: els seus resultats, si hi han estat efectives les mesures i millores introduïdes, si han canviat els estudiants en la seva entrada en el mercat laboral. En canvi, sí és moment d'estudiar el procés en si mateix, la seva gestió i els canvis que s'han produït en totes les titulacions.

La nostra disciplina, informació i documentació, també s'ha vist sacsejada per aquest canvi i ha hagut de fer front a l'adaptació, amb les seves especificitats, de les quals parlarem al llarg d'aquest article.

El grup de recerca KIMO (Knowledge and Information Management in Organisations) de la Universitat Oberta de Catalunya, del qual formen part els autors, ha realitzat un estudi en què es tracta de la contribució de la intel·ligència competitiva (IC) i la gestió del seu capital social (CS), tant l'intern com l'extern, en el procés d'adaptació. Concretament, s'hi analitza com les primeres universitats a sol·licitar i implementar els graus han emprat aquestes eines per obtenir informació de l'entorn i elaborar els plans d'estudis. Aquests conceptes també seran breument introduïts en aquest article; ja que tot i formar part de la nostra disciplina, considerem útil explicar la nostra aproximació.

Així, es comprova la permeabilitat de les universitats per tal de deixar-se influenciar per l'entorn, sobretot pel mercat laboral. Un cop presentats els resultats de les universitats en general, parlarem en concret dels departaments o facultats estudiats referits al grau de la nostra disciplina.

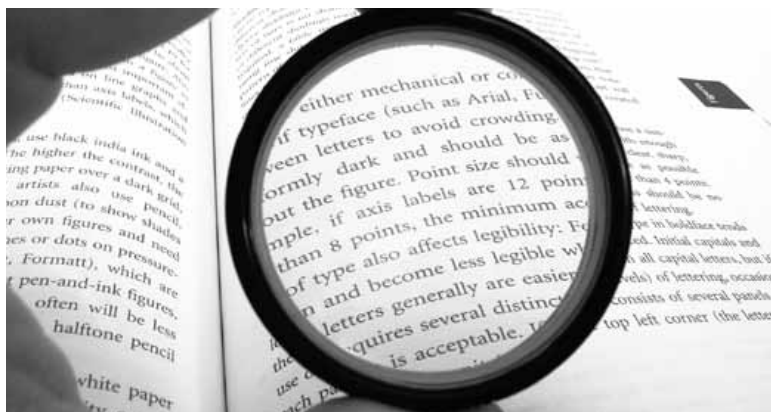
Per a la recerca duta a terme, es va planificar un enfocament emprant tècniques qualitatives mitjançant la realit-

zació d'entrevistes en profunditat. Es va triar una mostra que complís una sèrie de condicions que permetessin obtenir la màxima diversitat possible de situacions i riquesa informativa: universitats públiques i privades, laiques i religioses; diversitat de comunitats autònomes on restessin inscrites, algunes uniprovincials; diversitat en l'antiguitat; haver presentat diverses titulacions en el procés de verificació; titulacions noves i titulacions antigues; titulacions provinents de diverses àrees de coneixement; presencialitat i virtualitat.

Finalment foren 13 les universitats triades. Es van dur a terme un total de 43 entrevistes, a persones que haguessin tingut responsabilitat directa en l'adaptació al nivell de vicerectorat o en la concepció dels graus seleccionats en cadascuna de les universitats. Per a l'anàlisi del contingut de les entrevistes es va aplicar una codificació conceptual i es va emprar el programari d'anàlisi de dades qualitatives ATLAS.ti. Es presentaran algunes dades generals, així com les concrecions referents a la Informació i la Documentació.

A mode de sumari, en aquest article, essent conscients que a voltes l'adaptació al nou EEES ha estat percebut per alguns actors externs com a endogàmic i, per tant, que possiblement no s'ha informat prou bé a la societat de tot allò que implicava, prèviament a la presentació dels resultats farem un breu recordatori del marc de referència amb què s'ha dotat Europa.

A continuació indicarem quin ha estat l'ús de la IC i com s'ha gestionat el CS en l'àmbit de la informació i la documentació en tot el procés. Finalment, farem èmfasi en l'eclosió de nous perfils professionals i veurem com la nostra Universitat, com a exemple, ha encarat aquest fet a l'hora de concretar el nou grau en Informació i Documentació.

2. L'EEES com a nou paradigma educatiu

Contribuir més adequadament a les necessitats locals i regionals: aquest és el requisit que la Comissió de les Comunitats Europees (2003) traspassava a les universitats. A més a més, havien de millorar o establir col·laboracions més estretes amb el teixit empresarial per garantir la creació i una millor explotació dels nous coneixements que l'economia i la societat de principis del segle XXI demana.

D'altra banda, i en el mateix sentit, el Consell Europeu de Lisboa (2000) apuntava que Europa necessitava excel·lència en les seves universitats per convertir-se en una economia més competitiva i dinàmica. En aquest marc, el procés d'adaptació a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) era i és necessari per poder garantir dos aspectes:

- Una major adequació de l'oferta formativa de les universitats al mercat laboral i a l'entorn social en general.
- Reforçar la contribució de la universitat al desenvolupament local i regional.

Per tant, el diàleg entre la universitat i els agents socials, la relació universitat-entorn, havia de ser crucial per garantir la cohesió social que es demana (Anz, 2005). Amb aquestes premisses com a marc, les universitats europees han hagut d'encarar el procés d'adaptació a l'EEES. En aquest sentit, semblava clara la importància de la monitorització de les tendències del mercat i l'entorn, per tal de definir titulacions adequades. Igualment, el canvi de concepció i orientació del focus de la titulació i els programes orientats al paradigma de l'aprenentatge centrat en l'estudiant hauran de permetre, en teoria, que surtin nous titulats amb unes majors capacitats d'adaptació als nous entorns i al reciclatge professional continuat.

Amb totes aquestes idees i premisses s'iniciava l'adaptació a l'EEES. Ara, com dèiem, ja és una realitat. En el curs 2008-09 els primers títols de grau ja van començar a impartir la seva docència i durant el 2009-10 la majoria s'han incorporat a l'oferta formativa de les universitats. En molt poc temps, la transició s'haurà completat i l'escenari universitari, doncs, serà diferent. Així, com a punt final tindrem les mateixes (o noves) universitats amb un nou sistema d'ensenyament i una certa harmonització de l'estructura universitària a nivell europeu.

Recordem que pel que fa a l'Estat espanyol, els decrets oficials que regulen els títols de grau i de postgrau apostaven clarament per una formació de primer cicle (grau), que té per objectiu aconseguir la capacitat dels estudiants d'integrar-se directament en el mercat laboral amb una qualificació professional avançada en el segon cicle (postgrau), que té com a finalitat l'especialització de l'estudiant en la seva formació acadèmica, professional o investigadora.

És, però, un bon moment per fer-se una sèrie de preguntes (Ortoll Espinet *et al.*, 2010): com s'ha dut a terme aquest procés? ¿Han estat capaces, les universitats, de motivar la societat i fer-la-hi participar, i esdevenir així permeables a les seves diferents visions, missions i aportacions? ¿S'ha estat eficient en un procés que hauria d'aportar més competitivitat a l'estructura universitària? Alguns d'aquests interrogants són els que motivaren la nostra recerca, duta a terme amb finançament del Ministeri de Ciència i Innovació i presentada, en part, en aquest article.

2.1 Especificitats de la informació i la documentació

La nostra disciplina tenia i té un doble repte en l'adaptació a l'EEES. Tot i no ser una especificitat única del Grau en informació i documentació, l'adequació a l'EEES implicava, de fet, la fusió d'una doble via d'opció formativa: la Diplomatura en biblioteconomia, de tres anys, i la Llicenciatura en documentació, de segon cicle i dos anys, amb uns complementos de formació per a estudiants que no provinguessin prèviament de la diplomatura.

Com a disciplina encara en vies de consolidació en el mercat de treball, calia considerar les fronteres de la mateixa disciplina, en un moment d'emergència de nous perfils professionals i de noves competències requerides, moltes lligades a les noves i no tan noves tecnologies (Cobarsi, Garcia i Ortoll, 2008).

A la vegada, calia encarar la davallada més o menys generalitzada d'estudiants i debatre si el nostre nínxol professional restava blindat davant d'altres disciplines que també perceben la informació, i la seva gestió, com a àmbit de la seva àrea de coneixement.

En aquest sentit, cal reconèixer l'oportunitat i la importància del *Llibre blanc* com un marc, un full de ruta per a les universitats que ja impartien o bé la diplomatura o bé la llicenciatura, o bé aquelles noves universitats que volguessin augmentar el seu catàleg de titulacions. *El Llibre blanc del Grau en informació i documentació* (ANECA, 2004) va ser elaborat el 2004 amb la participació de representants de les 15 universitats de l'Estat espanyol que impartien la Diplomatura en biblioteconomia i/o el segon cicle de Documentació. El llibre defineix un repertori de competències, i quatre perfils professionals: biblioteca general, biblioteca especialitzada, arxiu, gestió de continguts.

D'altra banda, es constata el dinamisme de la professió i la necessitat de repensar-la, davant de les transformacions inherents a la societat, amb estudis recents que recullen perfils, competències i marc conceptual dels nous professionals de la informació (Myburgh, 2005; Zhang, 2007). Aquests treballs tenen com a context el món anglosaxó, on les professions vinculades amb la informació i la documentació estan fortament arrelades pel que fa a tradició i prestigi, i gaudeixen d'un dinamisme considerable. Aquesta situació contrastava amb un ambient de crisi en l'àmbit de l'Estat espanyol.

2.2 Intel·ligència competitiva i capital social, nous instruments que les universitats han de considerar

Definirem breument els conceptes d'intel·ligència competitiva i de capital social. Per bé que cap dels dos són nous ni aliens a la nostra disciplina, atesa la diversitat de definicions i acostaments, vàrem creure oportú triar de la bibliografia aquelles que ens semblessin més adients d'acord amb els objectius de la nostra recerca.

Adaptar-se i ajustar-se a l'entorn competitiu és una de les principals funcions d'una organització, i per fer-ho cal establir un procés sistemàtic d'observació i anàlisi de l'entorn que doni suport al procés de presa de decisions estratègiques (Rajaniemi, 2007). Aquest procés s'anomena intel·ligència competitiva (IC) i consisteix a gestionar adequadament la informació externa a l'organització per detectar i analitzar fets que puguin repercutir en el seu desenvolupament i la seva competitivitat, amb l'objectiu de servir de suport en el procés de presa de decisions.

La IC és entesa com a procés, en tant que consta d'unes fases concretes i segueix diverses pautes; com a funció, en tant que es considera una forma de gestió al servei de la planificació estratègica i la presa de decisions, i com a producte, en tant que el resultat del procés que se segueix és informació analitzada que es pot presentar en diferents formats i formes (Bergeron i Hiller, 2002).

D'altra banda, es va partir de la definició de capital social proposada per Nahapiet i Ghoshal (1998): "el conjunt de recursos, ja siguin reals o potencials, inclosos a la xarxa de relacions posseïda per un individu o unitat social, i que resulten accessibles a través d'aquesta mateixa xarxa, o bé que en deriven".

Per definir, finalment, els actors implicats en la consideració de capital social, es va escollir el concepte d'*stakeholder*, associat al món dels negocis el 1984, però que ja era esmentat anteriorment. Originalment, *stakeholder* era definit com un grup "sense el suport del qual l'organització deixaria d'existir" (Freeman, 1984). Una definició més moderna (Mitchell, Agle i Wood, 1997) el defineix així: "qualsevol grup o individu al qual pot afectar o és afectat per l'assoliment dels objectius de l'organització".

En el nostre cas, a més a més, s'hi ha considerat la relació directa amb l'organització, o sigui que poden ser de tipus intern, formant part de l'organització, o bé externs, en no

tenir cap relació orgànica amb l'organització, tal com es mostra a la figura 1.

Figura 1. Esquema dels principals *stakeholders* de les universitats

3. Informació i documentació en el nou espai EEES

Com ja hem dit anteriorment, la nostra disciplina disposava d'una eina vital, el *Llibre blanc*, el qual havia de permetre la creació dels nous graus d'una forma més harmònica i en major sintonia amb les necessitats de l'entorn laboral, tot i considerar els marges de llibertat dels quals disposaven les universitats.

En concret, cal tenir en compte que dels quatre anys, o 240 crèdits d'un grau, pràcticament el primer any ve donat o bé per marcs propis de la universitat (assignatures comunes a tots els estudis, com ara idiomes), o bé per la pertinença a l'àrea de coneixement de les ciències socials i jurídiques, i que dota els estudis amb un conjunt d'assignatures que han de ser convalidables entre els graus de l'àrea. Aquests consorciaments marcaven i han marcat evidentment el perfil dels nous graus. A la vegada, calia emmarcar la consideració del grau com una etapa generalista i professionalitzadora, com ja s'ha remarcat anteriorment.

En la nostra recerca, s'ha entrevistat formalment diverses universitats o departaments que han engegat el Grau d'informació i documentació. D'aquí, i dels contactes indirectes amb la resta

d'universitats, podem plantejar una sèrie d'aspectes que pensem que han marcat l'adaptació de la nostra disciplina al nou EEES.

Abans, però, per contextualitzar-lo, cal considerar que el procés global de les universitats han emprat de forma desigual el seu capital social en aquest procés. Així, poques universitats han comptat amb *stakeholders* externs a les seves estructures i la seva participació en el procés ha tingut lloc, principalment, en dues fases d'aquest. A la vegada, s'observa una tendència majoritària a contactar amb els *stakeholders* en la fase final del procés, amb l'objectiu de contrastar la proposta de la memòria. En menor mesura, però, trobem universitats que han establert contactes previs a l'inici del procés per identificar aspectes rellevants que poguessin emprar en l'elaboració del grau. I, finalment, hi ha un nombre reduït d'universitats que han implicat els seus *stakeholders* en tot el procés.

Així doncs, s'observa que l'adaptació a l'EEES, tot i tenir un marc regulat i regulador, un procés de verificació propi i pautat, ha seguit en cada universitat i fins i tot en titulacions diferents en la mateixa universitat, un camí propi per tal d'adaptar i crear els nous graus i interaccionar amb els agents del seu entorn.

En l'apartat següent presentem les fonts que han estat consultades, els *stakeholders*, els nous perfils professionals i, en darrer terme, un exemple d'aplicació d'IC i CS, en el cas de la UOC.

3.1 *Stakeholders*, més qualitat que no pas quantitat

Tot i que per redactar les memòries de grau ja hi havia explícitament un apartat de contactes externs realitzats pels estudis, per poder acabar de triar i concretar competències i assignatures era important planificar una agenda de contactes prou àmplia i sobretot diversa.

És cert, però, que sovint els calendaris de lliurament i la mateixa burocràcia universitària ha marcat força el procés, però a nivell general podem parlar dels següents *stakeholders* considerats.

Les poques però importants associacions professionals del nostre país, així com de l'Estat espanyol, han estat consultats a

bastament per les universitats per tal de perfilar l'oferta formativa dels graus. En concret, el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya ha estat un interlocutor preferent pel coneixement acumulat que té. A la resta de l'Estat, també altres associacions integrants de la FESABID han estat consultades preferentment.

Els ocupadors, tant d'estudiants en pràctiques com a nivell general, han estat menys consultats, tot i que sí que ho han estat algunes empreses importants del sector. En aquest sentit, resulta palès el gran nombre d'ocupadors del sector públic (institucions, biblioteques) que acull el nostre col·lectiu. Possiblement, també es pot afirmar que sovint els contactes emprats eren ja conscients i coneixedors de la nostra disciplina, per la qual cosa potser no es pot afirmar que s'hagin emprat aquests contactes per fer, diguem-ne, màrqueting de la disciplina, ni a nivell acadèmic ni professional.

Els estudiants, tot i ser considerats en les diverses comissions, han tingut un paper relativament baix d'implicació, malgrat l'aparent estat d'ebullició, efervescència que a les universitats en general va tenir seguiment mediàtic.

Les universitats han iniciat la creació de xarxes d'universitats amb altres països, per a projectes de recerca o bé qüestions de mobilitat. Això ha donat un valor afegit de coneixença del món universitari estranger, no únicament europeu. Aquests contactes, tot i ser en molts casos indirectes o informals, han permès conferir i variar alguns perfils presents a la llicenciatura.

Finalment, el professorat ha estat el col·lectiu lògicament més implicat en l'elaboració dels nous graus. Val a dir, però, que l'existència d'un gran nombre de professors associats, o consultors (en el cas de la UOC), ha fornit una visió més àmplia i amb més coneixement del mercat laboral que en

altres disciplines amb més grau de professorat fix o professors associats no presents al mercat laboral. Cal dir, també, que en diverses de les comissions, hi han format part professorat de l'àmbit d'informàtica, per la qual cosa més que un disseny competitiu, es pot dir que ha estat col·laboratiu a l'hora de concretar competències.

3.2 Emergència de nous perfils professionals

En ser una disciplina encara en vies de consolidació en el mercat de treball, una de les preocupacions dels darrers anys ha estat conèixer la inserció laboral dels nostres graduats, així com les ofertes de feina, per tal de conèixer si les demandes s'ajustaven al perfil adequat (Borrego, Comalat i Estivill, 2004; Tejada i Rodríguez, 2006).

Dins del mateix grup d'investigació, s'havia dut a terme un estudi per tal de detectar les tendències existents al mercat analitzant les ofertes de treball relacionades amb els rols i perfils vinculats amb la documentació, la gestió de la informació i la gestió del coneixement, i la seva comparació amb els perfils i competències descrites al *Llibre blanc* (Cobarsí, Garcia i Ortoll, 2008).

Una primera conclusió fou la constatació en l'actual mercat laboral espanyol de noves tendències que el dinamisme de l'entorn està indicant, i que no quedaven prou recollides al *Llibre blanc*. Quant a les competències, sí existia una perceptible demanda de competències concretes de l'àmbit d'informació i documentació, tot i que això no sempre comportava que es demanessin titulacions del nostre àmbit.

Alguns dels nous perfils que es demanen en les ofertes de feina estudiades es poden veure en la taula 1, tot i que en pocs casos es demana titulació del nostre àmbit.

Noves competències requerides pel mercat laboral	Denominació dels llocs de treball
<ul style="list-style-type: none"> - Tècniques comercials - Monitorització de l'exterior i vigilància tecnològica (detecció de les necessitats dels clients, prospecció del mercat i de clients potencials, coneixement del mercat, estudis comparatius amb mercat i competència, visites de detecció) - Implicació en disseny i elaboració de projectes d'enginyeria de continguts, gestió de la documentació (productes fabricats, comandes, factures, seguiment de l'aprovisionament, seguiment de projectes) - Establiment d'estratègies comercials - Negociació de contractes amb clients - Negociació de llicències i patents - Gestió de la base de dades de clients - Negociació de llicències i de patents - Estudi de nous productes - Seguiment de proveïdors, gestió logística 	<ul style="list-style-type: none"> - Tècnic de gestió de publicacions - Comercial - Responsable de generació de negoci - Cap de projectes - Responsable de Delegació - Analista sènior de producte - Tècnic d'import-export - Enginyer tecnicocomercial - Account Manager - Enginyeria de materials - Administratiu documentalista

Pel que fa als perfils professionals dins l'àmbit, es donava un clar reconeixement al perfil de bibliotecari generalista, tot i que no hi hagués tantes ofertes de treball. A la vegada, es constata una considerable i variada demanda de bibliotecaris especialitzats, no procedent exclusivament de biblioteques, sinó d'organitzacions i sectors productius diversos, en què destacaven el sector audiovisual i el sector biomèdic. Així mateix, de les dades aportades per l'estudi, es deduïa un clar reconeixement del perfil Arxiu, no només en l'àmbit de l'Administració pública, sinó també en el de l'empresa.

En canvi, el volum d'identificació del perfil Gestió de continguts era clarament més baix que el dels altres tres perfils, tant pel que fa a presència quantitativa com a qualificació, tot i que calia considerar també la diversitat de nomenclatura emprada pel mercat laboral. Els perfils del *Llibre blanc* eren efectivament identificables en les demandes a partir de les competències que s'esmenten, però apareixien segons denominacions molt variades. Destacava a la vegada l'aparició de perfils híbrids, que el mercat reclama, però semblen quedar a cavall entre professions. Per exemple, perfils híbrids «bibliotecari-periodista», perfils d'«analista d'informació» amb forta relació amb màrqueting, o perfils de vigilància tecnològica, amb forta relació amb els estudis d'enginyeria.

Així doncs, s'observa com el mercat laboral té noves necessitats, tot i que sovint no sap exactament el perfil o la titulació que la pot cobrir. Un cop superat el debat sobre el nom de la disciplina, un debat bàsicament intern, calia i cal continuar donant a conèixer que els nostres titulats, els antics i sobretot els nous graduats, estaran efectivament preparats per poder encarregar-se d'aquestes noves necessitats de diversos sectors.

Per tant, a l'hora d'elaborar els graus, era tan important saber blindar i consolidar les vessants més clàssiques de la professió, ja reconegudes, com saber posar adequadament noms i cognoms als perfils i les capacitats emergents que es demanen. En aquest sentit, la interacció amb els *stakeholders* era important.

3.3 Les mencions com a forma d'adaptació al nou mercat laboral

Atès que no és objectiu d'aquest article estudiar l'oferta formativa de les universitats, sinó tractar el procés que han dut a terme, com a exemple de la visió de la disciplina esmentarem breument el cas de la UOC en el disseny del grau, basant-nos en l'aplicació de tècniques d'IC i CS, que han fet canviar i ampliar els perfils professionals.

Concretament, ens centrarem en la creació de mencions, perquè han representat una forma efectiva d'ampliació dels perfils que la nostra disciplina està incorporant. Aquestes definicions també van venir donades per diferents estudis, com ara l'esmentat més endavant (punt 4.1) i els diversos processos d'avaluació externa i interna que es van dur a terme en la Llicenciatura en documentació.

En el cas, doncs, de la UOC, la intel·ligència competitiva practicada va permetre conèixer els perfils que demanava el mercat laboral a l'Estat espanyol, i, en conseqüència, es va optar per elaborar les mencions coincidents amb aquests. Així, les mencions actuals són:

- **Biblioteca i centre de documentació.** Menció orientada a la feina en biblioteques, centres de documentació i qualsevol tipus d'unitat d'informació, sigui pública o privada, general o especialitzada. S'orienta a idear i gestionar serveis dirigits a cobrir les necessitats informatives d'un col·lectiu d'usuaris. Les seves funcions inclouen l'assessorament i la formació dels usuaris per facilitar-los la recerca i selecció de la informació. Aquest professional aplica tècniques avançades de disseny i gestió d'unitats d'informació a fi d'assegurar que el servei actuï com a agent de canvi del seu entorn.
- **Gestió d'informació: anàlisi d'informació.** Menció orientada a la feina en departaments de recerca i desenvolupament, màrqueting, estudis i anàlisi, consultories, unitats d'informació especialitzades, etc. La seva principal funció és la recerca i explotació d'informació de valor amb l'objectiu d'extreure coneixement útil orientat a la planificació i la presa de decisions. Representa aquest coneixement mitjançant productes informatius d'alt valor afegit (informes, tendències, previsions, estudis, mapes conceptuals, etc.).
- **Gestió d'informació: gestió documental.** Menció orientada a la feina en arxius, unitats d'informació o departaments dedicats a proporcionar sistemes d'informació. Les seves principals funcions consisteixen a garantir i facilitar l'accés als continguts i documents generats per l'activitat de l'organització. Les seves accions constitueixen un element clau per documentar la responsabilitat social de l'organització, construir i preservar la memòria organitzativa, i fonamentar la gestió del coneixement.
- **Gestió d'informació: arquitectura d'informació.** Menció orientada a la feina en unitats d'informació, consultories o assessories, empreses dedicades a la creació o difusió de continguts, o departaments dedicats a proporcionar sistemes d'informació en organitzacions del sector públic o privat. Crea la interacció de l'usuari amb sistemes d'informació (portal, intranet, extranet, base de dades, etc.) i serveis associats, a fi de garantir l'actualització, visibilitat, recuperació i ús dels continguts informatius. Coordina l'estructuració i implementació d'aquests sistemes.

- **Gestió de sistemes d'informació.** Menció orientada a la feina en departaments dedicats a gestionar sistemes d'informació en organitzacions del sector públic o del sector privat. Assegura que el conjunt d'aquests sistemes actuïn al servei de l'organització, a fi de garantir-ne l'operativitat, optimitzar-ne els resultats, facilitar-ne la gestió, consolidar-ne el rendiment de comptes i el compliment de requisits legals.

Aquestes mencions es van definir com un conjunt de 36 crèdits ECTS en l'apartat d'optativitat que permeten a l'alumne obtenir una certa orientació que pot donar-li, en la seva inserció laboral, un cert valor afegit. Ateses les diverses orientacions professionals, es va optar per cinc de diferents, tot i que algunes de les assignatures formen part de més d'una menció. L'estudiant, evidentment, té l'opció de fer-ne algunes o bé de fer el que podem anomenar un "tas-tet" de diferents mencions, en funció de les seves tries.

Com es pot percebre, l'elaboració del grau aplicant la informació analitzada obtinguda de l'entorn, ha permès els perfils que més s'hi adapten. De manera que a més d'incloure en el nínxol professional dels graduats en informació i documentació, aquells espais ja consolidats com el de biblioteca i gestió documental, s'ha arribat a àrees on existeix un desconeixement de les titulacions requerides o bé que erròniament s'assignen en exclusiva a àmbits del coneixement com ara la informàtica o l'enginyeria, però que clarament són àrees pròpies del coneixement dels graduats en informació i documentació, si han rebut la formació específica.

Les tècniques d'IC i la gestió del capital social en un futur són eines per fer evolucionar aquestes mencions, per tal de seguir adaptant la titulació a les necessitats professionals del nostre entorn, en línia amb la filosofia del procés de Bolonya.

4. Conclusions

Tot i que possiblement encara és prematur per a avaluar l'impacte d'haver emprat informació procedent de l'entorn (IC) i l'ús del capital social com a font d'informació en els canvis introduïts en els estudis d'informació i documentació en la seva adaptació a l'EEES i al nou mercat laboral, sí que es pot afirmar que aquest procés s'ha dut a terme de forma paral·lela al debat intern sobre la consolidació de la disciplina en el mercat laboral i les seves fronteres. En comptes de triar una visió conservadora de perfils professionals, sembla apuntar-se que la majoria d'estudis han optat, en relació amb el seu entorn, per un eixamplament de competències i perfils, amb un major solapament amb altres disciplines.

Quant a la interacció amb l'entorn, forma part del procés d'adaptació, i que la intel·ligència competitiva i la relació i gestió del capital social i els *stakeholders* formen part del nostre àmbit de coneixement, no hi ha hagut un funcionament diferent de la majoria d'universitats i departaments a l'hora d'elaborar la nova oferta formativa.

Tanmateix, s'entreveuen algunes vies noves d'investigació els propers anys, de cara a avaluar de forma correcta l'adaptació al nou EEES, i saber, doncs, si la nostra disciplina ha sortit reforçada del procés, no només quant a paràmetres quantitativament senzills d'esbrinar com és el nombre d'estudiants, sinó, sobretot, pel que fa a la visió i el coneixement extern que té el mercat laboral del nostre perfil professional, tan dinàmic com la resta de disciplines, però amb menor recorregut.

Possiblement, en el moment d'avaluar el funcionament dels nous graus, així com en l'elaboració dels postgraus, s'acabarà de dibuixar l'escenari en el qual la informació i la documentació, tot i la celeritat a què ha estat sotmesa a l'hora de fer aquesta reconversió acadèmica, haurà de conviure amb la resta de disciplines properes en els propers anys.

5. Bibliografia

ANECA. *Título de grado en Información y Documentación* [en línia]. Madrid: ANECA (2004). <http://www.aneca.es/activin/docs/libroblanco_jun05_documentacion.pdf> [Consulta: 30/08/2010].

ANZ, C. "The Bologna Process and its effects on the relations between business and higher education institutions". *Jornada Diàlegs Universitat-Món del Treball*. Barcelona (30 de novembre, 2005). Disponible en: <http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_28214336_1.pdf> [Consulta: 30/08/2010].

BERGERON, P.; HILLER, Ch. A. "Competitive Intelligence", *Annual Review of Information Science and Technology*, vol. 36 (2002), p. 353-390.

BORREGO, Àngel; COMALAT, Maite; ESTIVILL RIUS, Assumpció. "Inserció laboral dels titulats en Biblioteconomia i Documentació per la Universitat de Barcelona" [en línia]. *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, juny, núm. 12 (2004). <<http://www.ub.edu/bid/12borreg.htm>> [Consulta: 30/08/2010].

COBARSÍ, J. *El sistema d'informació de campus per a estudiants en les universitats espanyoles: caracterització i anàlisi*. Universitat de Girona (2005) [tesi doctoral]. Disponible en: <<http://www.tdx.cesca.es/TDX0607106-131443/index.html>> [Consulta: 30/08/2010].

COBARSÍ MORALES, J.; *et al.* "Mercat laboral: competències professionals i noves titulacions relacionades amb la informació i la documentació" [en línia]. Dins: *11es Jornades Catalanes d'Informació i Documentació, 2008*. <http://www.cobdc.org/jornades/11JCD/actes11jcid/comunicacions/pag_31.pdf> [Consulta: 30/08/ 2010].

COMISSION DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS. *El papel de las universidades en la Europa del Conocimiento*. Bruselas: COM, 2003.

CONSEJO EUROPEO DE LISBOA. *Consejo Europeo de Lisboa, 23 y 24 de marzo de 2000: conclusiones* [en línia]. Disponible a: <http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_es.htm> [Consulta: 30/08/2010].

Declaración de Glasgow. Bruselas: European University Association, 2005.

Euroreferencial de competencias en Información y Documentación [en línia]. Disponible en: <<http://www.certidoc.net/es/euref1-espanol.pdf>> [Consulta: 30/08/2010].

FREEMAN, R. E. *Strategic Management: a Stakeholder Approach*. Boston, MA: Pitman, 1984.

MITCHELL, R. K.; AGLE, B. R.; WOOD, D. J. (1997). "Towards a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts". *Academy of Management Review*, vol. 22(4) (1997), p. 853-886.

MYBURGH, Sue. *The new information professional: how to thrive in the information age doing what you love*. Oxford: Chandos Publishing, 2005.

NAHAPIET, J., GHOSHAL, S. "Social Capital, Intellectual Capital, and the Organizational Advantage". *Academy of Management Review*, vol. 23(2) (1998), p. 242-266.

ORTOLL, E; GARCÍA, M. *La Intel·ligència Competitiva*. Barcelona: Editorial UOC. "Col·lecció Vull Saber", 2008.

ORTOLL ESPINET, E., *et al.* "Ús del Capital Social i la Intel·ligència Competitiva per part de les Universitats en el procés d'adaptació a l'EEES". Dins: *12es Jornades Catalanes d'Informació i Documentació* (2010).

PELTONIEMI, M.; VUORI, E. "Competitive Intelligence and co-evolution within an organization population". *Proceedings of the 6TH European Conference on Knowledge Management (ECKM 2005)*, September 8-9, Limerik, Ireland. Porter (1992, 2005).

RAJANIEMI, K. "Internet-based scanning of the competitive environment". *Benchmarking An Internacional Journal*, vol. 14 (4) (2007), p. 465-481.

TEJADA, Carlos; RODRÍGUEZ, Luis. "Un acercamiento a la situación laboral y desarrollo profesional de los trabajadores de la información y la documentación: la encuesta SEDIC 2006" [en línia]. En: *Proceedings de las 10as Jornadas Españolas de Documentación*, p. 383-391, Santiago de Compostela (2006). Disponible en: <<http://eprints.rclis.org/archive/00009825>> [Consulta: 30/08/ 2010].

Zhang, Ping; BENJAMIN, Robert I. "Understanding Information Related Fields: A conceptual Framework". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, vol. 58, núm. 13 (2007), p. 1934-1947.